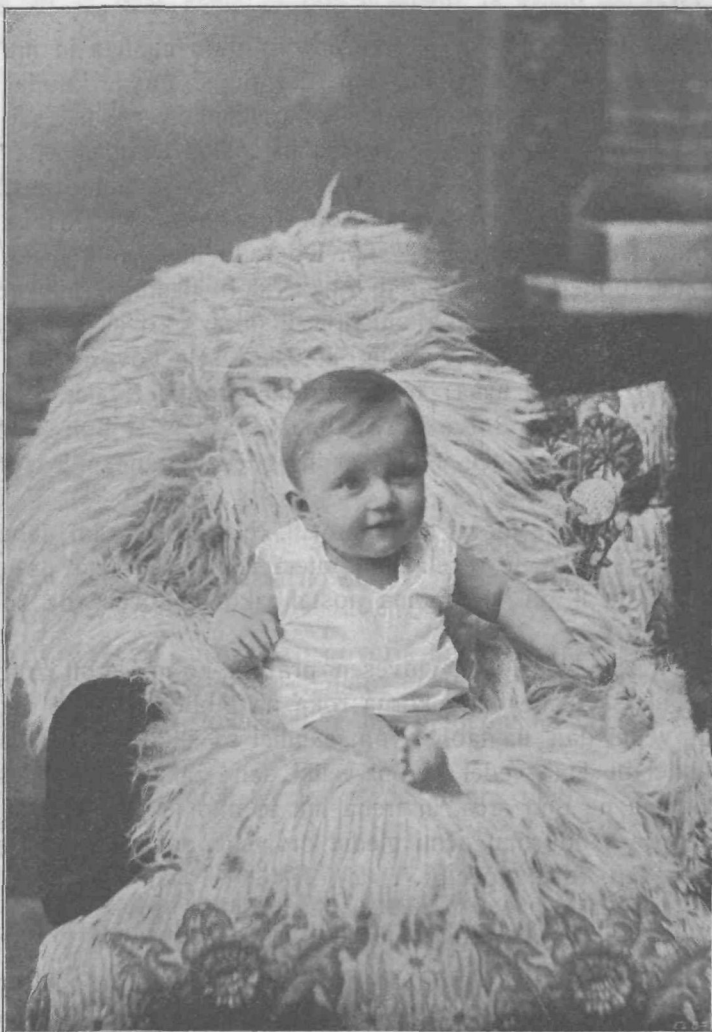

Žvečer.

*Ugaša za goró
že solnčece zlató;
že postelj je postlana,
Maričica je zaspana.*

*Od jutra do noči
veselo se živi,
v naročje iz naročja
vsa pot je nje otročja.*

*Kako bi za slovo
povedala vse to,
kar je, igrač vesela,
spoznala in umela?*

*Še eni nasmeh sladak,
še en objem gorak;
zdaj treba je pokoja —
le spančkaj, duša moja!*

E. Gangl.

Teta prikima, čudeč se, da dečku še ni upadel pogum. A Tine se zdaj naglo zavrti, pristavi stol k steni, in kakor bi trenil, je bil na stolu in zgrabil z obema rokama sveto podobo. „Hej, teta, zdaj pa le pipec sem,“ je vpil s stola.

„Ti prekanjenec, ti!“ se je smejala dobrodušna teta in mu žugala s prstom; a pipec mu je le kupila, lep rdeč pipec mu je kupila v nedeljo pri fari. „Pa ga imej,“ je rekla in mu ga potisnila v roko, „saj boš že v šolo hodil.“ Tine je poskočil od veselja in zaukal na glas . . .

Kadar pridela oče polne hrame rujnega vinca in polne kašče rumene pšenice, mu poskakuje srce v prsih od sreče in veselja. Hvali Boga, ki daje rast žitu in trti. In kadar se stari teti rado umede, in picki in purčki in racke rade zobljejo; in kadar jo Anka, ki jo pestuje, prijazno pogleda in ljubko pobožka: tedaj se ji pomladi veli obraz, kri se ji živeje pretaka po žilah, srce ji veseleje bije v prsih, in vsa vesela govori sama s seboj: „O, to je mila ta Anka naša; to so pridne drobne živalce naše, ki tako rade zobljejo; o, to je dobra kravica naša! . . .“ A bolj ko teta v tihi svoji sreči in bolj kot oče v svojem mogočnem zanosu je srečen Tine, odkar ima pipec . . .

Sam oče mu ga je moral zaznamovati. Naredil je vanj debelo zarezo počrez. „To je stol,“ je rekel. In potem je zarezal črto podolgoma in rekel: „To si pa ti, ki si hipoma postal tako mogočen, da so ti morali kupiti pipec.“

To je bil zanj velik dan, slovesen praznik, ko mu je bil izročen pipec! In ta dan je narisala njegova okorna roka na tablico; on je vedel, da je začrtan oni veliki dan na tablici, on je umel to sliko; a tudi brez te podobe na tablici bi Tine vedel za oni veliki dan; zakaj bil mu je s krepkimi potezami začrtan na dnu srca, in treba mu je bilo le potrkat, in odprlo se je srce, in on je z odprtimi očmi gledal oni veliki dan, ko mu je bil izročen pri fari pipec, lep, rdeč pipec . . .

III.

Tisti četrtek pred sv. Vidom je bil Tine jako marljiv. Že vse jutro je predsedel pri knjigi in tablici. V računici je predelal mnogo računov in iz Abecednika je prečital vse povesti, nekatere po večkrat. Najrajši pa se je mudil pri tablici. Prsti so se gibal, in trdo pisalo je škrtalo in se krušilo po trdi tablici, in nastajale so podobe za podobami, in vse te podobe so se vrtile okrog pipca, lepega, rdečega pipca ter okrog črešenj, lepih, rdečih hribovskih črešenj. In ob teh podobah se je mudil najrajši in najdalje.

Prigodilo se je, da je tedaj prišel mimo Kovačinov Matej, ki je rekel: „Ti, Tine Boštkov, bali, greva po črešnje! Na koncu naše njive so, v Laski. Ješ, to so rdeče in kako polne! Ena, dve — pa sva v Laski. Tebi pomagam jaz splezati na črešnjo, jaz pa, saj veš, kako znam — hopsa, hopsa! — pa bom gori. Alo, bali, če te je volja!“

Tinetu je zatrepetalo srce, in kri mu je vdarila v glavo ter se mu razlila po licih, da je bil videti njegov obraz kakor lepa debela hribovska

črešnja. Skoči tedaj kvišku in ploskne ves iz sebe z rokami in zavpije na glas: „Pojdiva, Matej!“

In šla sta.

Tine, ki je imel samo črešnje v mislih, je krenil na cesto in zavpil: „Matej, steci, da bova naglo tam!“ Matej se je pa spel na prste ter pogledal prej skrbno črez plot, da bi videl, kaj dela sosed Pokovec za hišo, nato pa stekel za Tinetom. A za nekaj streljajev se ustavi in reče: „Ti, slišiš? Boljše je, da greva črez hrib. Malo dlje je, a kaj to, saj imava urne pete!“ — „Kakor hočeš,“ je dejal Tine, in zavila sta jo črez hrib. Matej se je sicer še večkrat ustavil in pogledaval tja pred Pokovčevo hišo, a vendar ni zaostajal; bil je vedno za nekaj korakov pred Tinetom. „Viš, ti postajaš in se oddihavaš, pa si še naprej,“ vpije Tine. „Le čak, ko bom jaz že dopoldne hodil v šolo, bom tudi jaz tako uren; in kadar bo Rdečka ali Liska v škodi, ti jo bom jaz zavrnil in ti boš ležal pri ognju, zato ker si mi dober.“

„Tiho, tiho! Ti si norčav, kaj bi blebetal; zdaj ne smeš vpiti!“

„E, pri stricu v hribih smo pa vpili in kozolce preobračali in koške in košarice metali, ko smo šli brat črešnje!“

„A tukaj nismo hribovci, zabiti hribovci, ki ne znajo dosti več ko hruške peč; tukaj smo drugačni ljudje, mi ne vpijemo, kadar gremo po črešnje. Ali si slišal?“

„A-ha, že vem, zakaj tako govoriš in se oddihavaš; ti se oziraš in škiliš nazaj, če kje izza kakega vogla ne gleda vaš Grog za nama, kaj? Vaš Grog, ki je hud in strupen kakor gad in bi naju naklestil kakor snop v nasadu?“

„O, kako si še neumen! Kaj se jaz brata bojim! Steciva rajša, da bova prej tam.“

In stekla sta črez hrib in skoro na to sta bila v Laski. In na koncu njive so se jima smejale lepe sočne črešnje, rdeče ko kri, ko poljski mak. „Ali jih vidiš!“ reče Matej. „Vidim,“ odgovori ta. In kakor je bil rekel Matej, se je zgodilo: Tinetu je pomagal Matej na debelo črešnjo, sam pa je bil na črešnji, še preden je utegnil Tine reči: hop, hop, hopsala! Kakor mačka se je oprijel Matej debela, in malo je zapraskalo, pa je bil gori. In po vejah se je metal ko veriverica ter obiral, trgal in lomil, kakor da bi šlo za stavo, da še zobati ni utegnil, kakor da bi mu bil kdo za petami in mu klical: „Tat, tat, tat! Čak, da ti zavijem vrat!“ Tine se pa ni zmenil za nobeno reč; samo obiral je črešnje, obiral in — ham, ham! — jih metal in mašil v usta. Vesel je bil in srečen ko tedaj pri stricu v hribih.

Tedaj pa je Pokovčev stric sklepal koso ter se napotil v Lasko kosit deteljo . . .

„Zakaj pa nisi že prej pravil o tej črešnji, Matej?“ je vprašal Tine. „I kaj bi izpraševal! Saj še niso bile zrele!“

„Ali je tudi njiva vaša?“

„Seveda je! Pa zakaj izprašuješ; zoblji, zoblji in molči!“

In zopet sta tiho obirala črešnje dalje. Matej jih je kar smukal, da so bile že vse malhe polne. In tudi pod srajco si jih je že nabral, da se mu je vsa napela. Zdaj jih je začel tudi Tine tlačiti v žepe.

„Matej, pa na tej vaši njivi še nisva nikoli pasla krav!“

„Molči!“

„Ti, pa če padejo črešnje na Pokovčevo njivo, ali bi jih smel stric pobrati, če bi ravno tukaj kosil?“

„Molči, pravim!“

„Ti, pa če bi prišel zdaj-le Pokovčev stric kosit deteljo, ali bi mu jih smel nekaj dol vreči?“

„Tak molči, pravim!“

In Tine je zopet molčal.

„Beži, beži!“ zavpije hipoma prestrašeni Matej ter se spusti s črešnje.

„Beži, beži!“ zavpije še enkrat in izgine za mejo . . .

IV.

Tine je občepel na veji. V strahu in trepetu je pričakoval, kaj bo. Drugega ni mislil, kakor da gre v Lasko Kovačinov Groga, oh, Kovačinov Groga, ki je hud kakor sam peklenšček in ki zmerom tepe!

Zdaj se prikaže Pokovec. Videl je ptička, ki sta tekla črez hrib, in ni ugibal, kaj to pomeni, vedel je, kam ju vodi pot. Sklepano koso je vrgel črez ramo in hajdi za njima! Obeh ni dobil, a eden se je ujel, ta ne more z debele črešnje.

Tine se umiri, ko zagleda Pokovca. „O, da le Groge ni!“ vzdihne ter začne zopet mirno obirati veje. In sam dober je želel tudi drugim dobro. Črešnje so bile zanj najboljše blago; zato je tudi drugim privoščil črešenj. In ko je zagledal Pokovčevega strica, je naglo zavpil in zaklical: „To so dobre, stric Pokovčev! Le brž, le brž, vam jih bom kar dol nametal.“

Stric si misli: „Aha, en ptiček je ujet; in kjer je eden, drugi ne bo daleč,“ ter pospeši korake. Ko pa pride blizu, reče: „Ti si gor, je že dobro! Kje pa tiči drugi, kam se je skril Matej?“

„Za mejo je stekel, zdaj je že Bog ve kje. Vi ne veste, kako se je ustrašil! Kar s črešnje se je spustil! Lop! je reklo, ko je padel na tla. In komaj se je pobral in vzdignil, je bil že za mejo. In z roko je mahal in vpil prestrašeno: „Beži, beži!“ Jaz sem res mislil, da prihaja Groga sem, in sem se jako ustrašil. Hvala Bogu, da ga ni! Zdaj je dobro, ko ste le vi tukaj!“

„Tebe je popustil na črešnji, tat tatinski, da je le sam odnesel pete. Pa zakaj nisi ti zbežal?“

„Zakaj bi zbežal, saj ni Groge!“

„Čak, čak, mrcina, da ti zdrobim kosti!“ reče zdaj stric in stisne pesti in pogleda grdo. Tine ni vedel, kaj to pomeni; vendar se mu je zdelo, da mora kaj hudega biti, ker se jezi celo dobri Pokovčev stric. „Najboljše bi bilo, da nisi zdaj na črešnji,“ mu je nekaj reklo. In Tine zaprosi:

„Doli se ne upam, bi padel; vzemite me, vzemite, stric Pokovčev, s črešnje ali pa vsaj prestrezite me!“

„O, te bom že še prestregel — bo še prenašlo prišlo to!“ mu odgovori osorno stric, a vendar ne gleda več tako grdo in tudi pesti več ne stiska; menda mu je prišlo v glavo, da fant niti ne ve, čigava je črešnja, in da ga je utegnil le Matej zavesti. Iz žepa izvleče tedaj veliko majolikasto ruto, ki jo vrže dečku, rekoč: „Na, tukaj je ruta, naberi črešenj!“

Tine se prestraši. Hipoma se domisli, da bi to bilo greh. Vrže tedaj veliko ruto dol in zavpije prestrašeno: „Stric, tega pa ne smem storiti! To bi bilo greh!“

„Ha-ha-ha-ha!“ se zasmije stric. „Kaj, greh? . . . Zate pa ni bilo greh!“

„Pravzaprav tudi ni bilo prav! Zdaj vem, da ni bilo, a prej se tega nisem spomnil! . . . Saj tudi nisem vedel, da je to Kovačinova njiva; Matej mi je šele to povedal.“

„Ha! Pa tudi Matej ni prav vedel!“

„Kaj ni Kovačinova?“

„Dozdaj še ne!“

„Čigava pa je, če ni Kovačinova?“

„Poglej me, pa boš vedel.“

„Jazes, tak' je vaša?“

„Dozdaj še zmeraj!“

„Jazes, čigava je pa črešnja?“

„Čigava? — Boš tudi vprašal, čigava je lipa na vašem svetu? . . . Če je njiva moja, bo tudi drevo, ki raste na njivi, ne? . . .“

„Jazes, potlej je pa to vaša črešnja?“

„Jaz tudi mislim!“

„Tak' pa ni Kovačinova?“

„Že ne!“

„Jazes, jaz pa tega nisem vedel! . . . Kaj bo pa zdaj, kaj bo pa zdaj? . . .“

„Nič hujšega, kar je že zdaj: ti ostaneš na črešnji, jaz pa pod črešnjo. Ti boš nabiral črešnje, jaz jih bom pa zobal. In kadar se naveličam te igre, bom pa drugo zagodel, in ti boš drugo zaplesal.“

„Jazes, jazes, jazes!“ je vpil in javkal ujeti ptiček. „Jazes, jazes, jazes!“ je vpil in prosil in jokal: „Oh, stric! Dol, dol! Lepo prosim!“ A stric je bil trd kot kamen; niso ga omehčale dečkove bridke solze. „Naberi, pravim, polno ruto,“ je zapovedal na kratko, nabrusil koso in zamahnil po detelji.

Tine je moral — hočeš-nočeš — nabirati črešnje v veliko majolikasto ruto. In ko jih je nabral, je spustil polno ruto stricu po motvozu dol. In ko jih je stric odvezal, je pomagal še dečku s črešnje.

„Zdaj veš, čigava je njiva?“

„Zdaj vem, da je vaša!“

„In črešnja?“

Radost in veselje
 Rožič v srca trosi,
 kdor si jih zasluži,
 mu darove nosi.
 Zanj največ darov ima,
 ki je blagega srca!

„Tudi vaša!“

„Pa veš tudi, kaj si zdaj ti, ki si kradel črešnje?“

Tine povesi oči in molči . . . Za nekaj časa pa grozno zajoka. In med jokom in strahom komaj more spraviti iz ust, komaj more izpregovoriti: „Stric, jaz jih nisem kradel!“

„O-ho! So mar črešnje tebe ukradle v vaši hiši in te skrile tu gor med veje? . . .“

„Črešnje me niso ukradle, stric, jaz jih pa tudi nisem kradel in jih tudi nikoli ne bom. Samo vedel nisem, da so to vaše črešnje, ker ni Matej tega povedal.“

Stric pomoli zdaj ruto Tinetu, rekoč: „Vzemi zdaj črešnje in jih nesi domov; doma pa povej, kje in kako si jih dobil.“

„Stric, lepo prosim, domov jih ne smem nesti! Kaj bi pa rekli doma! Oh, vzemite jih vi!“ —

„Jih pa pozoblji, pa le naglo!“

Tine vzame eno črešnjo in jo dene v usta. Oh, kako so bile dobre črešnje pri stricu v hribih! Kako so mu šle v slast! A te črešnje mu ne diše več. Niti ene ne more zdaj pozobati. „Stric, te črešnje so zanič, ne gredo iz ust; oh, saj jih ne morem zobati!“

„Vidiš, ukradeno blago nima teka, ukradeno blago ne diši! In kradejo pa samo cigani in ničvredni ljudje, in tak si ti! Fej te bodi!“

Tine zaihti iznova, se vrže pred stricem na kolena in s povzdignjenimi rokami prosi milosti: „Jazes, stric, jaz nisem vedel! Oh, odpustite, odpustite! . . .“

„Vstani, pravim, kaj bi klečal! Kleči se samo pred Bogom,“ veli stric in vzdigne Tineta. Na to ga prime za roko, mu pogleda v oči ter reče: „Naj bo! Za enkrat ti odpustim. Pojdi zdaj in nikoli več kaj takega ne stori!“

Tine je odšel s povešeno glavo in s potrtem srcem. Žalosten je bil, da nikoli tako . . . In ni se ozrl nazaj. Bilo mu je, kakor da bi ga obsodili na vešala . . .

V.

Doma sicer niso zvedeli o tem žalostnem dogodku, vendar se pa ni mogel Tine več dni umiriti; bil je vedno kakor na iglah. Kadar je kdo zavpil ali na trdo stopil, ga je zbolelo pri srcu, ker je mislil, da zaradi njega stopajo trdo, da vpijejo zaradi njega . . .

Nekoč prirentači oče v hišo. Tine, ki je zajemal kislo mleko iz labore, prebledi kot zid, in žlica mu pade iz rok. Naglo smukne pri drugih durih iz hiše, potem pa zleze vrh svisli, kjer se globoko zakoplje v mehko otavo. Ondi zamiži in v strahu pričakuje, kdaj bo počilo. Edino, kar ga je še tolažilo, je bilo to, da ni vedel, če niso to Kovačinove črešnje. Oh, saj ko bi vedel, da niso — nikdar bi ne storil tega.

In zdaj? Zdaj, ko jih je jedel? . . .

Oh, rad bi šel bos na božjo pot, kam daleč, čeprav na daljne svete Višarje, samo da bi se pozabilo in izbrisalo, kar je storil hudega . . . In

začel je moliti v svojem skrivališču. In molil je dolgo, goreče . . . A dišeče seno ga je gredo, dišeče seno ga je mamilo in naposled čisto omamilo, in Tinetu so se zaprle oči, da je zaspal . . . A niti zdaj ni imel miru; sanjal je grozne sanje.

Podil se je po njivah in travnikih s Kovačinovim Matejem. Hipoma ga zgrabi Pokovčeva črešnja in ga več ne izpusti. Tine je vpil, vpil, a nič ni pomagalo; še bolj se je zapletal v vejevje, da se naposled še ganiti ni mogel več in je čakal svoje usode kakor muha, zapletena in zamotana v pajčevini . . . In — o, groza! — pod črešnjo so ga čakali oče, mati in teta . . . Grdo so se držali, in jeza in žalost se je brala z njih obraza . . . „Tako sramoto mi delaš!“ je zarohnel srdito oče, zaškripal z zobmi in zavihtel debelo gorjačo v roki. In teta je žugala s suho roko, in njene čeljusti so klepetale: „Tat, tat, tat! Še do sv. Uršule na steni ne dosežeš, pa že kradeš. Tat, tat, tat! Še za vislice boš dozorel! — O, da sem se zmotila tako daleč in ti kupila pipec, lep, rdeč pipec pri fari! . . .“ Mati pa je pretakala bridke solze in od same žalosti še govoriti ni mogla. In solze, ki so lile po njenih licih, te solze so klicale, te solze so vpile: „Sin, kaj si mi storil! . . .“

Oče mu je obrnil hrbet. Tudi teta se ni zmenila za njegov jok in stok. Edino mati je imela usmiljenje. Iztegnila je roke, in veje so odnehale, in pogledala je proseče, in črešnja ji je položila otroka v naročje . . . Oh, materino srce vse premore! . . . „Mama, moja zlata mama!“ je zaklical in jo objemal in božal in poljubljal . . . ter se — prebudil! — „Mama, moja zlata mama!“ je zaklical še enkrat, se skobacal iz gnezda ter odšel k materi. In ko jo dobi, jo prime za roko in ji vse odkritosrčno pove.

Materi se zasmili Tine. Videla je njegovo veliko žalost, videla njegove bridke solze in vedela, da veliko trpi. Vedela je, da mu je Bog že zdavnaj odpustil, ker je bil zaveden. Toda da bi se še kdaj dotaknile sinkove roke tujega blaga, to bi tudi materi provzročilo veliko žalost, meč, bridki meč bi presunil tudi njeno ljubezni polno in usmiljeno srce. Pogledala je tedaj sinku sočutno v oči, mu položila usmiljeno roko na glavo in ga vprašala: „Tine, pa pojdeš še kdaj na Pokovčevo črešnjo?“

Tine je zakril obraz v materinem krilu ter bridko zaihtel. In jokal, jokal je in se ni mogel utolažiti. In solze, bridke solze, ki so lile iz njegovih oči, te solze so klicale, te solze so vpile: „Oh, mama! Nikdar, nikdar, nikdar več!“ . . . In ko se je potolažil, ko je mogel zopet spraviti besedo iz ust, je rekel: „Mama, tukaj je moj pipec, moj rdeči pipec. Rad sem ga imel in ne dal bi ga za ves svet; a zdaj ga dam: Kočarjevemu Lojzku ga dajte, on ga nima, pa bi ga rad imel . . .“

„Kaj ga ti ne boš več imel?“

„Ne več! To bo moja pokora! . . .“

VI.

Tisto nedeljo zjutraj je bil velik naliv. Reka je prestopila vse bregove ter poplavlila vso dolino. Ljudje, ki so se odpravili k prvi maši, so se vračali.

Doma so se pogovarjali o tem. Ko Tine to sliši, skoči iz postelje in steče naravnost k Pokovčevim. „Stric Pokovčev,“ zakliče pri oknu, „spite naprej, voda se je izlila, vsi se vračajo, tudi vi bi se morali; zato pa kar spite naprej in ne hodite z doma.“

Stric je dobro vedel, da je voda izstopila, saj je bil že na vse zgodaj na nogah, pa je odprl okno in rekel: „Si že priden, Tine, da si prišel povedat. Kaj so te z doma poslali?“

„Pogovarjali so se le, da je voda izstopila in da se vračajo ljudje. Jaz pa nisem spal in sem slišal vse to. In sem vstal in stekel povedat. In zdaj sem povedal in zdaj grem.“

„Pa zakaj si prišel povedat, zakaj?“

„Oh, stric, vi sami veste, zakaj! . . . Pa danes bi vseeno prišel, ko bi se tudi ona reč v Laski ne bila zgodila . . .“

Tine je stekel domov, stric je pa zaprl okno. „G-hm! G-hm!“ je pokašljeval in obstal sredi hiše. „G-hm! G-hm!“ In na misel so mu hodila mlada, otroška leta . . . In rekel je sam pri sebi: „Eh, saj niso otroci hudobni! Če kaj zakrivijo, ne narede tega iz hudobije, ampak le zato, ker ne vedo, kaj delajo.“

* * *

„Tine, pridi sem, boš nekaj videl!“ zakliče nekoč Matej, ki je s Kočarjevim Lojzkom pasel krave.

„Ne grem! Bog ve, kaj imaš!“

„Nič takega! Le pridi in poglej v to vrbo!“

Vrba je bila votla. Na dnu je ležalo za dve prgišči nagnitih črešenj.

„Kaj, ali jih nisi pojedel?“

„Ne! Jih nisem mogel, sem noter sem jih vrgel.“

„Pa si vedel, da ni vaša črešnja v Laski?“

„Vedel, a nisem dobro premislil. Nikdar več, Tine, kaj takega!“

„O, nikdar, nikdar več! — Pa si s stricem že opravil?“

„Že! Sam sem se mu nastavil.“

„Ali te je močno?“

„Nič! — Jaz sem prosil: stric, dajte me, sem zaslužil. Ali stric mi je pogledal v oči. Oči so bile mokre. In rekel je: „Pa pojdeš še po moje črešnje?“ — Tedaj sem zajokal na glas in odgovoriti nisem mogel. A stric je vedel, da bi odgovoril, ko bi mogel, da nikoli, nikoli, nikoli več! Bral mi je to z obraza. In rekel je: „Poštenje je boljše ko vse bogastvo sveta. Pojdi in nikoli več ne stori kaj takega!“ — Šel sem mu s pota. A otedaj mi je še bolj žal. Oh, da je moralo to biti! Tine, kaj takega nikoli več!“

„O, ne, ne!“ je vzkliknil Tine z glasom, ki mu je prišel iz dna srca. Matej mu je pogledal hvaležno v obraz in se razveselil. „Zdaj bom spet miren,“ je rekel.

